

PSOTA (35) *sb f*

o oraz a jasne.

sg *N* psota (5). ◇ *G* psoty (11). ◇ *D* psocie (3). ◇ *A* psotę (7). ◇ [I psotą.] ◇ *L* psocie (1). ◇ *pl N* psoty (2). ◇ [D psotám.] ◇ *A* psoty (3). ◇ *L* psotach (3); -ach : -ách *WerGość* (2:1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (siedem z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. *Zły uczynek; niegodziwość, nikczemność, zło; facinus, malefactum, nequitia, scelus Cn (32) : [sądnego dnia] Zadna litość nád dzyećmi y nád širotkámi nie będye. Lákomítwá á płoty ludzkie przewyzłzá miárę. BielKron 135v; PowodPr 42; [płotá/ Nequitia. Volck Qqq3v].*

W połączeniach szeregowych (2): [Praca mówi do świata:] Zową cie z łáćiny mundus/ Anoby lepiej immundus/ Boś pełen wńzech nieczyłtości/ Płoty biedy płáczu złości/ Zátopiłby cie Bog z nowu/ Dla złych ludzi s twego łowu BielKom D8v; WerGość 267.

Przysłowie: Kto fieie płotę/ Ten źnie niecnotę. RejZwierc 239.

Zwrot: »broić psoty« (1): Krolełtwá gwałty zięły/ y íprołne niecnoty/ Wolno kto fię nieleni broić wńzelkie płoty. RybGęśli C2v.

Szereg: »złość albo psota« (1): óciec nye powńcyągnye áni przygroźi/ ále yełłcze ná to zápráwi [syna]/ s czego przydzye złość álbo płotá dzyecyęca/ yákoby ínadź s przyrodzenya yákiego. Bo zwycząy drugye przyrodzenie. GliczKsiąż D8v.

Jako ostatni człon we współrzednym połączeniu wieloczłonowym: »i insze psoty« (1): Aliści bez wńzelkiego káránía zołtály/ y owńzem fie ípołpolitowály/ [...] cudzołótwá/ świętokradźtwá/ niehamowne mężoboyłtwá/ y ínfze płoty/ y íprołności PowodPr 24.

a. *Lubieżność, rozpusta; też czyn rozpustny; fornicatio Vulg; flagitium, lascivia, nefanda libido, stuprum Cn (24) : Niewiałta íełt męłkie zhanbienie, nienaficzone zwierzę, wńtawicźna pracza, [...] dom kłopotu, zrzádenie płoty, [...] ludzłkie zagubienie. BielŻyw 136; Nos podługowaty [...], acźkolwiek człowieka znamio(nuje) dobrej woli [...], wńzakoź taki barzo chciwy ku płocie, bowiem miewa wńzitki dołtatki potrzebne GlabGad N8; Takieź y nogi [człowieka] íełtli na wierzchu kołmate będə wkaźuią płotę y chciwołć niewńtrzymawania GlabGad P7, O6; OrzRozm H4; [Turcy chcą] dźiatki lepak co ślicźnieyłze oboiey płći/ áby do łwego Bífurmáńłtwá/ y płoty bełłialłkiey obráćáli PowodPr 9; [wkaźę tobie/ ktorzy íą/ ktorym pánowáć moźe diabelłtwo. Abowiem ci ktorzi ták w małżeńłtwo wńtępuią/ íze bogá od siebie/ y od łwego łercá wyrzucá/ á wńwey płocie tako fie obieráią/ íáko koń y muł ktorzi nie máią rozumu Tobias Cv; Cresc 1571 239 (Linde)].*

W połączeniach szeregowych (2): GlabGad N6v; Przetoź y Prorok powieđa: Íź płotá/ wino/ á pijańłtwo/ ludźiom łerce y rozum odeymuie. WerGość 243.

Zwroty: »psotę płodzić [z kim]« = fornicari Vulg (1): Bo miałto żon wolno íełt prawie wńzyłłtkiem okrom wńzego káráníá/ íako chcą i które żywno chcą płoty płodzić MurzNT 101; [Leop Apoc 17/2 (Linde)].

[»psotę wypełniać«: Suam uoluptatem explet. Swą płotę wypełnia. TerentMatKęł O8.]

Wyrażenia: [»psota cielesna«: Cleoffás [...]/ nie íkłonny ku płotám czyełefnym ále íprzypedzenia zakonu dla płodu świętego/ Annę poiął zá żonę JanKoszŻyw D2v.]

»sprostna psota« (1): Strzeż że sie theż pilnie synu moy miły wśfelkiey fprosthney pfooty [*ab omni fornicatione*]: á kromia żony fwey nigdy sie niedopuźczay grzechu poznác *Leop Tob 4/13*.

»turecka psota« = *wiełożęństwo* (1): y drudzy Tureckiey pfoocie rowni/ żon wiele mieć się nie wtydzą. *SkarKaz 352a*.

Szeregi: »psota i cudzołóstwo« (1): Bo iż pijaństwo iest drogá do pfooty/ y do cudzołóstwá/ y do innych grzechow ciełelnych. *WerGość 254*.

»psota a nierządność« (1): yedno iż pan Bog nychce ścześnieć płodu takowego/ który fye s pfooty á z nyerządności pocżyna *GliczKsiqż B4*.

»psota i rozpusta (a. rozpustność)« (2): *GlabGad N6*; Szofte przykazanie Páńskie pod tytułem Cudzołóstwá/ zákázuie wśfelkiey pfooty/ y rospufty ciełelney/ y zbytgow nád zámierzenie zakonu Bożego. *PowodPr 70*.

»swa wola i psota« (1): Yáko temi czáły thákowych przeciwnych Káimcánow dosić bárzo fye námnożyło/ kthorym miło yeft miłofniece myeć/ á s nimi w fwey woli y w pfocye myęźkác *GliczKsiqż B7*.

Przen: *Odstępstwo Izraela od Boga, bałwochwalstwo* (7) : Dam cię [*Jeruzalem*] w ręce ich/ á śkázá zły dom twoy/ y zburzą miejsce pfooty twoiey: y zewloką cię z śzat twoich/ á pobiorą klieynoty ozdoby twoiey: y zoftáwią cię nágá á pełną zelżywości. *Leop Ez 16/39*; Nlie [!] wefel sie Ifráelu/ nie ráduyślie [!] iáko ine národy: boś pfootę popełnił od Bogá twego *Leop Os 9/1*; y śtáło sie [*miasto Babilon*] mieśfkánim dyałbóm/ y [...] ftrażá wśfelkiego ptaká nieczyłthego y omierzłego/ iż pili wino gniewu pfooty iego/ wślyłscy narodowie: á krolowie źiemłcy nieczyłthotę śnim płodzili *Leop Apoc 18/3, Ez 16/34 [2 r.], 43/7 [2 r.]*; [przeto źem teź ia obnázył łono twoie [*Jeruzalem*] przeciwko obliczu twemu/ y okázáła sie zelżywość twoiá/ cudzołóstwa thwoie/ rzzenie thwoie/ śprośna złość pfooty twoiey *Leop Ier 13/27 (Linde)*].

[*Zwroty*: »psotę płodzić« = *fornicari, luxuriari Vulg [szyk zmienny]*: Nákarmiłem ie/ á oni sie zcudzołóżyli/ á w domu nierządnice pfootę płodzili *Leop Ier 5/7 (Linde), Ez 16/16, Os 1/2*.

»wydać się psotą [komu]« = *wydać się na nierząd*: A ty máiąc duffánie w piękności fwey/ zcudzołóżyłás sie w imię twoie: y wydálás sie pfootą twoiá [*exposuisti fornicationem tuam*] koźdemu mijájącemu/ ábyś iego byłá. *Leop Ez 16/15 (Linde)*.]

α. O nierządzie kultowym (1) : Drudzy zaś v poganów i zwielkiei części v żydów/ [...] naczynili iem [*bałwanom*] rozlicznych chfál/ fktórych drugie na oko niezboźné były/ iako [...] ludzie okrutnie zabjác/ łamych siebie rzezac/ panienki i inszą pleć niewieściá na pfootę wyftawowác i infzé *MurzNT 73v*.

2. Szkoda; strata czegoś (3) : [*Ziemia polska mówi*]: Wołofzyn pod pokrywká/ wiele złości płodzi/ [...] Tákież do Spiłkiey źiemie/ chcą otworzyć wrotá/ Nie iedná teź tu ná mię/ przychodzi tá pfootá. *BielSat Gv*.

Szereg: »nędzá, (a) psota« (2): á iesli kto nálawłzy [*tj. znalazłszy*] [*pieniądze pod głowá zmarłej*] ták nie vcżyni/ bogowie daycie to áby nigdy nic niemiał/ áby iego záwždy nędzá á pfootá pothykála/ y áby nigdy wefoł niebył. *HistRzym 16v*; Calamitas – Nędza, pfoota, grad ktorizyto tłucze. *Calep 150b*.

Synonimy: **1.** *bezecność, niecność, niecnota, zło; a. fryj, jurność, kurewstwo, lubieżność, nieczystość, nieczystota, nierząd, nierządność, porubstwo, rozpusta, skortacja, swawola, swawoleństwo, wszeteczeństwo, wszeteczność.*

Cf **PSOTLIWOŚĆ**

SBu